

Vesannon kunnan opiskeluhoitosuunnitelma 1.8.2023

Sisälllys

Johdanto

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
2. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi
  - 2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat
  - 2.2 Oppilaiden/opiskelijoiden kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen
3. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden/opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
  - 3.1 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen
  - 3.2 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa
  - 3.3 Oppilaan/opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa
  - 3.4 Opiskeluhuollon tuki kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä
  - 3.5 Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta/opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä
  - 3.6 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen ja säilytys
  - 3.7 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa
4. Suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä toimenpiteet oppilaiden/opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi
  - 4.1 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
  - 4.2 Järjestyssäännöt
  - 4.3 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
  - 4.4 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
    - 4.4.1 Ennaltaehkäisevä työ
    - 4.4.2 Varhainen puuttuminen
    - 4.4.3 Toimintatavat ongelmatilanteissa
  - 4.5 Suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä
  - 4.6 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Liitteet

Liite 1 Psykologin tutkimusten kriteerit (HVA)

Liite 2 Psykologin tutkimukset opiskeluhuollossa (HVA)

Liite 3 Vesannon yhtenäiskoulun ja lukion opiskeluhoito

Liite 4 Lupa, yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä

Liite 5 Opiskeluhohtokertomus, yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä

Liite 6 Poissaoloihin puuttumisen malli

Liite 7 Järjestyssäännöt

Johdanto

Koulutuksen järjestäjä laatii opiskeluhohtosuunnitelman, joka sisältää opiskeluhohton toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhohton toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Opiskeluhohtosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhohtopalvelujen, opiskelijoiden (käytetään jatkossa tarkoittaen sekä oppilasta että opiskelijaa) ja heidän hohtajiensa kanssa.

Suunnitelma sisältää oppilaitoskohtaisesti arvion opiskeluhohton kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhohtopalveluista, suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhohton edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Suunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö järjestetään opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.

Koulutuksen järjestäjä seuraa opiskeluhohtosuunnitelman toteutumista oppilaitoksessa ja tarkistaa sitä tarvittaessa. Opetushallitus on antanut perusteet koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman laatimiseen koulutusmuodoittain. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla opiskeluhohtosuunnitelma käytössään 1.8.2023 lukien. Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhohtosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, joka hyväksytään valtuustossa.

Opiskeluhohtolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu yhteisössä. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta opiskeluhohtoa, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhohtotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhohtoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän hohtajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhohto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhohto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijalla on oikeus opiskeluhohtopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhohto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhohtopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Opiskeluhohto järjestetään yhteistyössä Vesannon kunnan opetustoimen ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhohtoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan/opiskelijan ja hänen hohtajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan/opiskelijan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden

toimijoiden kanssa. Koulussa opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhooltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Yhteisöllistä opiskeluhooltaa koordinoi yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä.

Vesannon yhtenäiskoulun opiskeluhooltosuunnitelman toteutumisen seurannasta vastaa koulun opiskeluhooltoryhmä. Opiskeluhooltosuunnitelman toteutumista arvioidaan keväällä opiskeluhooltoryhmän kokouksessa. Suunnitelma päivitetään seuraavan lukuvuoden opiskeluhooltotyötä varten ja määritellään koulukohtainen kehittämiskohde-/kohteet huomioiden koulutuksen järjestäjältä tulevat koulua koskevat kehittämiskohteet. Laadittu suunnitelma tarkistetaan ja vahvistetaan seuraavan kouluvuoden alkaessa. Toteutuma-/seurantatiedot käsitellään ennen lukuvuoden loppua/seuraavan lukuvuoden alussa koko koulun henkilökunnan kanssa. Kunkin kouluvuoden tulokset tiedotetaan koulun pedanet -sivuilla.

1. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet. Arviolla varmistetaan opiskeluhooltopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi oppilas- ja opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri-ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisilta.

Oppilashuollon kokonaistarve arvioidaan koulukohtaisesti suhteessa oppilas- ja opiskelijamäärään sekä käytettävissä olevaan lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavaan arviointi- ja seurantatietoon. Hyvinvointitietona hyödynnetään mm. kouluterveyskyselyn ja laajojen terveystarkastusten tuottamaa tietoa. Lisäksi käytössä on koulukohtaisesti kerättyä tietoa. Kokonaistarpeen arvioinnissa ja opiskelijahuollon palveluiden suunnittelussa huomioidaan lisäksi asuinalueiden erilaisuus sekä erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevien oppilaiden ja opiskelijoiden määrä. Lisäksi hyödynnetään huoltajilta ja koulun henkilökunnalta saatavaa tietoa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta: Kouluterveydenhuolto: koululääkäri (0,1), kouluterveydenhoitaja (0,8). Koulukuraattori (0,6). Koulupsykologi: (0,2). Käytettävissä olevat opiskeluhooltopalvelut: Kouluterveydenhuolto: koululääkäri (0,1), kouluterveydenhoitaja (0,60). Koulukuraattori (0,35). Koulupsykologi: (0, ei tietoa).

Kouluterveydenhuollon palvelut

Pohjois-Savon hyvinvointialue vastaa Vesannon yhtenäiskoulun ja lukion kouluterveydenhoitaja- ja koululääkäripalveluista. Kouluterveydenhuollossa jatketaan neuvolassa alkanutta lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä koko perheen ja vanhempien hyvinvoinnin seuranta ja tukemista. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on koko koulu yhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä vanhempien, opiskelijoiden, opettajien ja oppilashuollon muun henkilöstön kanssa. Kouluterveydenhoitajat ja lääkärit toimivat kouluilla kansanterveysasetuksen (338/2011) ja kouluterveydenhuollon laatusuosituksen edellyttämällä volyymillä (1 terveydenhoitaja / 600 oppilasta kohden ja 1 koululääkäri 2500–3000 oppilasta kohden).

Kouluterveydenhuollon rungon muodostavat määräaikaiset terveystarkastukset. Oppilaalla on terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla. Laajat terveystarkastukset järjestetään 1., 5. ja 8. luokalla. Laaja-alaiseen tarkastukseen kutsutaan molemmat vanhemmat/hoitajat. Terveystarkastuksen kokonaisuuteen kuuluu opettajan arvio oppilaan tilanteesta koulussa sekä terveydenhoitajan ja lääkärin tapaaminen. Huoltajan kirjallisella suostumuksella opettaja arvioi oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia koulussa. Lomakkeen avulla opettaja/ryhmänohjaaja tuo terveystarkastukseen oman näkemyksensä oppilaan tilanteesta koulussa. Laaja-alaisessa tarkastuksessa selvitetään kokonaisvaltaisesti perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä voimavaroja (elinolot, kasvu ympäristön turvallisuus, perheenjäsenten terveydentila, terveystottumukset sekä perhettä mahdollisesti kuormittavat tekijät, kuten päihteet ja mielenterveysongelmat).

Muista määräaikaisista terveystarkastuksista ja oppilaan tapaamisista tiedotetaan vanhempia, joiden osallistuminen tarkastukseen on mahdollista. Seulontatutkimuksiin kuuluvat esimerkiksi kasvun ja kehityksen yksilöllinen seuranta, ryhdin seuranta, näkö- ja kuulotutkimukset. Lisäksi kouluterveydenhuollossa seulotaan lasten ja nuorten mielialaa, päihteiden käyttöä sekä voimavaroja. Terveystarkastuksiin sisältyy elintapaohjausta.

Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan opiskelijoita yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Kiireellisissä, ensiapua vaativissa tilanteissa opiskelijat voivat tulla vastaanotolle myös muina ajankohtina terveydenhoitajan ollessa paikalla. Opiskelijoiden sairaanhoitopalveluista vastaa ensisijaisesti oman asuinalueen terveysasema. Vastuu oppilaan ja opiskelijan sairaanhoidon järjestämisestä kuuluu huoltajalle. Kouluterveydenhuolto antaa ensiavun ja järjestää mahdolliseen jatkohoitoon ohjaamisen koulupäivän aikana äkillisesti sairastuneille sekä koulutapaturmissa itsensä satuttaneille opiskelijoille.

Koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut

Pohjois-Savon hyvinvointialue vastaa Vesannon yhtenäiskoulun ja lukion koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluista. Toimintaa toteutetaan pääasiassa kouluilla opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden henkilöstömitoituksen (16.12.2021/1146, 9 §) mukaisesti niin, että yhtä kuraattoria kohden voi olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa.

Koulupsykologi tukee ja edistää oppilaan ja opiskelijan koulunkäyntiä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Koulupsykologi toteuttaa oppimisvalmiuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psykososiaalisen tilanteen arviointia ja tukemista neuvottelujen, tukikeskustelujen ja psykologisten tutkimusvälineiden avulla. Koulupsykologia voi myös konsultoida kasvatukseen ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa.

Koulukuraattori toimii hyvinvoinnin sekä myönteisen kasvun ja kehityksen edistämisen tukena sosiaalityön keinoin. Kuraattori tukee jaksamista, arjen sujumista ja sosiaalista toimintakykyä koulunkäyntiin, kaveri- ja muihin ihmissuhteisiin sekä erilaisiin elämäntilanteiden muutoksiin ja kriiseihin liittyen. Kuraattori tarjoaa lisäksi vanhemmille tukea kasvatustyöhön.

Koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut ovat maksuttomia, vapaaehtoisia ja luottamuksellisia. Henkilökohtaiseen keskusteluun psykologin tai kuraattorin kanssa tulee tarjota mahdollisuus viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä tarpeen ilmenemisestä. Psykologin tai kuraattorin arvioidessa asian kiireelliseksi keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä.

Psykologisten tutkimusten kriteerit koulunkäynnin ja oppimisen haasteisiin ja niiden suunnittelun tueksi (HVA), (liite 1). Psykologin tutkimukset opiskeluhuollossa (HVA), (liite 2).

2. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina opiskelijan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen, (liite 3).

Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

2.1 Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat

Yhteisöllisessä opiskeluhoollissa seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluuyhteisön ja opiskelijaryhmien hyvinvointia. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, opiskelijoiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon tehtäviä ovat:

- kouluympäristön terveellisuuden, turvallisuuden ja esteettömyyden varmistaminen
- vuorovaikutustaitojen ja mielenterveyden edistäminen
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy
- opintojen edistäminen
- koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden vahvistaminen
- terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukeminen
- riskien ennakointi ja vaaratilanteisiin varautuminen

Yhteisöllisestä opiskeluhoollosta on vastuussa koko henkilökunta. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjän yhteisöllisen opiskeluhoolltoryhmänä toimii Nilakan opiskeluhoollon ohjausryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Koulukohtaisen opiskeluhoolltoryhmän puheenjohtajana toimii rehtori.

Opiskeluhoolltoryhmään kuuluvat rehtorin lisäksi terveydenhoitaja, koululääkäri, kuraattori, psykologi, laaja-alainen erityisopettaja ja oppilaanohjaaja. Koulukohtainen opiskeluhoolltoryhmä kehittää ja arvioi yhteisöllistä opiskeluhoolltöytä ja päivittäen opiskeluhoolltösuunnitelman asiakirjoja ja siihen sisältyviä suunnitelmia. Koulukohtainen opiskeluhoolltoryhmä kokoontuu vähintään neljä kertaa lukuvuodessa. Yhteisöllinen opiskeluhoolltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa laajennetulla kokoonpanolla (Liite 3). Toiminnan painopisteet vuosille 2023–2025: hyvinvointia tukevat elintavat lisääntyvät, osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat sekä mielenhyvinvointi kohentuu.

2.2 Opiskelijoiden kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen

Arjen fyysisen aktiivisuuden edistäminen

Vesannon yhtenäiskoulu ja lukio edistää arjen fyysistä aktiivisuutta, esim. vähentämällä istumista ja mahdollistamalla välituntiliikkumista, tukemalla oppimista toiminnallisien menetelmin ja kannustamalla koulumatkaliikkumiseen omin lihasvoimin.

Hyvinvointia tukeviin ruokailutottumuksiin ohjaaminen

Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa kouluaterioiden toteutuksessa huomioidaan suomalaiset ravitsemussuositukset ja Kouluruoka-suositus. Kouluateriat on suunniteltu ravitsemuksellisesti täysipainoisiksi, kun kaikki aterian osat nautitaan. Ateriaan kuuluu lämpimän kala-, kasvis- tai liharuoan lisäksi ruokajuoma, salaatti/kasvislisäke, leipä ja levite. Kouluruokailusuosituksen mukaan koulussa tarjottavan aterian tulee kattaa noin kolmannes opiskelijan päivittäisestä energiantarpeesta. Kouluruokailun järjestämisessä huomioidaan aterian tarjoamisen ajankohta ja

ruokailun kesto. Ruokailuajankohdan tulee sopia oppilaiden normaaliin päivärytmiin jaksottaen koulupäivän kokonaisuutta ja siihen tulee varata riittävä aika.

Kouluruokailu on osa kouluissa tehtävää ruokakasvatusta. Pedagogisesta näkökulmasta sen avulla voi johdattaa opiskelijat pohtimaan esimerkiksi ruoan terveellisyyttä, laatua, hintaa ja ympäristövaikutuksia, ruokaan liittyvää teknologiaa, globalisoitumista, monikulttuurisuutta, paikallista ruokakulttuuria, erilaisia ruokavalioita ja hyvien tapojen merkitystä. (lähde OPH) Kouluruokailu on fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin edistäjä ja oikein järjestettynä ja ohjattuna virkistävä levähdystauko kiireisessä arjessa. Kouluruokailu kehittää vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisuutta.

Riittävä uni ja lepo

Riittävä uni ja lepo ovat keskeisiä hyvinvoinnin elementtejä. Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa otetaan säännöllisesti erilaisissa yhteyksissä puheeksi tähän teemaan liittyvät aihepiirit. Esimerkiksi monialaiset oppimiskokonaisuudet (MOK) sekä vanhempainillat tarjoavat hyvän mahdollisuuden käsitellä sekä uneen ja lepoon liittyviä teemoja.

Harrastamisen mahdollistaminen

Vesannon yhtenäiskoulu ja lukio järjestää monipuolista kerhotoimintaa eri-ikäisille lapsille ja nuorille koulupäivän yhteydessä.

Osallisuuden edistäminen yhteisössä

Vesannon kunta on saanut vuodelle 2023 valtion erityisavustusta yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamiseen ja kehittämiseen. Avustuksen turvin kouluun on palkattu päivittäin paikalla oleva kohtaavaa ja ohjaavaa työtä tekevä hanketyöntekijä. Hyvinvointiluotsin nimikkeellä toimiva hanketyöntekijä täydentää koulun ja opiskeluhuollon palvelu- ja keinovalikoimaa tarjoten oppilaille ja opiskelijoille mahdollisuuden tulla kuulluksi ja kohdatuksi arjessa matalalla kynnyksellä. Hankkeen aikana on kehitetty toimintamalleja tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen ja opettamiseen sekä koulun yhteisöllisyyden ja opiskelijoiden osallisuuden tukemiseen. Ryhmäytymiseen, yhteisöllisyyteen ja tunne- ja vuorovaikutustaitoihin keskittyvät oppitunnit, välituntitoiminnot ja ryhmätoiminta toimivat ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä oppilashuoltotyönä. Hankkeen aikana on pystytty tarjoamaan myös hyvinvointiteemaista koulutusta koulun henkilökunnalle. Hankkeelle on saatu OKM:n jatkorahoitusta lukuvuoden 2023-2024 loppuun sekä lukuvuodelle 2024-2025.

3. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhooltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opiskelijoiden mahdollisuus osallistua heitä koskeviin asioihin tukee elämänhallintaa sekä hyvinvointia ja terveyttä, sekä lisää tunnetta kouluyhteisöön kuulumisesta. Opiskelijoiden osallistaminen jo toiminnan suunnitteluvaiheessa lisää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Kodin ja koulun yhteistyön keskeisenä tavoitteena on opiskelijan, opetuksen ja kasvatuksen tukeminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajia tiedotetaan koulun toiminnasta, viestikanavina toimivat erityisesti koulun verkkosivut ja Wilma -alusta.

Huoltajilla on useita yhteistyömahdollisuuksia osallistua luokan, luokkatasojen ja koko koulun toimintaan esim. vanhempainyhdistyksessä ja vanhempainilloissa. Koulussa on käytössä Lapset puheeksi -malli. Keskustelut käydään ainakin toisella, kuudennella ja kahdeksannella vuosiluokalla.

Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. Opiskelijan ja huoltajan osallisuus opiskeluhuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhuollosta tiedottaminen lisää opiskeluhuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhuollossa.

3.1 Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle ja opiskelijalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta ja opiskelijaa koskevaa monialaista opiskeluhoitoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista opiskeluhoitoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen opiskelijahuollon toteuttamiseen. Yksilökohtaisen opiskelijahuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan ja opiskelijan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Asian käsittely myös yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (liite 4). Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilahuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen (liite 5). Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan/opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan/opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhuoltokertomukset sekä muut opiskeluhuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen. Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan/opiskelijan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan/opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön opiskelijan tai muiden opiskelijoiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista opiskelijan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan/opiskelijan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

3.2 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Kouluterveydenhuolto järjestää laaja-alaisen terveystarkastuksen oppilaille 1., 5. ja 8. luokalla. Terveystarkastusta varten oppilas ja vanhemmat täyttävät hyvinvointia selvittävän kyselyn ja opettajat täyttävät oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa – lomakkeen. Lomakkeen tiedonsiirtoon tarvitaan oppilaan vanhempien kirjallinen lupa. Jos laaja-alaisissa terveystarkastuksessa herää huoli oppilaan koulunkäyntiin tai hyvinvointiin liittyen, kouluterveydenhoitaja tai – lääkäri käynnistää yksilökohtaisen opiskeluhoitoryhmän koolle kutsumisen. Kouluterveydenhoitaja on oppilaiden ja koko koulu yhteisön terveyden edistämisen asiantuntija, tukija, huolien havaitsija sekä jatkotutkimuksiin ja – hoitoon ohjaaja. Koululääkäri on kouluterveydenhuollon lääketieteellinen asiantuntija.

3.3 Oppilaan/opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Erityisruokavaliota noudattava opiskelija saa hänelle sopivaa ruokaa kouluravintolassa. Erityisruokavalioilmoitus tehdään kouluterveydenhuollon kautta. Opiskelijan sairauden hoito järjestetään koulussa kotoa tulleiden kirjallisten ohjeiden mukaisesti yhteistyössä kouluterveydenhuollon kanssa. Kun opiskelijalle tehdään hoitosuunnitelma, niin huoltajien lisäksi palaveriin kutsutaan asiantuntijoita. Vanhempien tehtävänä on tarvittaessa antaa tietoa lapsensa sairaudesta ja sen hoidosta opettajalle.

3.4 Opiskeluhoollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opiskelijalle, joka saa kurinpitorangaistuksen tai jolta evätään opetukseen osallistuminen, tarjotaan mahdollisuutta keskustella opiskeluhoollon työntekijän kanssa.

3.5 Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta/opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä

Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaa se opiskeluhoollon työntekijä, joka ensisijaisesti on saanut tietoonsa ko. oppilasasian. Koulussa tämä voi tarkoittaa esim. kouluterveydenhoitajaa, -kuraattoria, -psykologia, erityisopettajaa, oppilaanohjaajaa tai ryhmänohjaajaa. Asiantuntijaryhmän kokoaja vastaa, että ryhmällä on toimintaansa varten tarvittava oppilaan/opiskelijan tai huoltajan kirjallinen suostumus. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö kirjaa välttämättömät tiedot opiskeluhoolltokertomukseen. Mikäli sivulliselle annetaan opiskeluhoolltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

3.6 Opiskeluhoolltokertomusten laatiminen ja säilytys

Opiskeluhoolltokertomus laaditaan lain (1287/2013) 20§ määräysten mukaisesti Vesannon kunnan opiskeluhoolltokertomuspohjalle. Opiskeluhoolltokertomuksen laadinnasta vastaa kunkin

yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän valittu vastuuhenkilö. Opiskeluhoitokertomukset tallennetaan opiskeluhoitokisteriin, josta vastaa Vesannon kunnan kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta.

3.7 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Yksilöllisen asiantuntijaryhmän jäsenet voivat saada yksittäisen opiskelijan asioiden hoitamiseen konsultaatioapua ulkopuolisilta palvelujentarjoajilta ja yhteistyökumppaneilta kuten esim. nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi. Em. tahojen asiantuntijoita voidaan kutsua myös mukaan tapaamisiin oppilaan tai hänen huoltajansa asianomaisella kirjallisella luvalla.

4. Suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulun kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

4.1 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa on käytössä Wilma -järjestelmä, jota käytetään poissaolojen ilmoittamisessa, selvittämisessä ja seurannassa. Poissaoloihin puuttumisen toimintamalli on otettu käyttöön 1.8.2023 alkaen OPH-532-2023 määräyksen mukaisesti, (liite 6).

4.2 Järjestyssäännöt

Järjestyssäännöillä edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöt ohjaavat kaikkea koulutusta koskevan lainsäädännön nojalla järjestettyä koulujen työsuunnitelman mukaista opetusta ja siihen liittyvää toimintaa (Liite 7).

4.3 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Kouluilla tapaturmia pyritään ennaltaehkäisemään yhteisillä järjestyssäännöillä, viestinnällä, huolehtimalla kouluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä seuraamalla läheltä piti tilanteita. Lisäksi turvallista liikkumista käsitellään osana opetusta. Materiaaleina voidaan hyödyntää mm. Liikenneturvan luomaa aineistoa. Lukion opiskelijalle ja perusopetuksen oppilaalle koulussa (sisältää kunnan järjestämän iltapäivätoiminnan) ja koulumatkalla sekä koulun järjestämissä tilaisuuksissa kuten luokkaretkillä ja leirikoulussa sattuneen tapaturman hoito on maksuton.

4.4 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen voidaan koulussa jakaa kolmeen osaan: ennaltaehkäisevään työhön, varhaiseen puuttumiseen ja toimintatapoihin, joita sovelletaan ongelmatilanteissa.

4.4.1 Ennaltaehkäisevä työ

Pelkkää päihdekasvatusta syvemmälle menevää ennaltaehkäisyä on laaja-alainen nuorten hyvinvoinnin tukeminen: sosiaalisten taitojen opettelu, turvallisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävä toiminta, itsetunnon tukeminen, mielekäs tekeminen, onnistumisen kokemukset, seikkailunhalun tyydyttäminen myönteisillä tavoilla, selkeät säännöt ja sopimukset. Elämännhallintataitojen opettelu on erittäin merkittävä ehkäisevän päihdetyön muoto. Päihteiden käytön ehkäisy ja päihdekasvatus eivät ole muusta opetuksesta ja kasvatuksesta irrallaan olevia asioita, vaan osa laajempaa elämännhallintataitoja tukevaa kasvatusta.

Siihen kuuluu mm. seuraavia asioita:

- Turvallinen ja kannustava oppimisympäristö, jossa tarjotaan monipuolista ja laadukasta perusopetusta.
- Koulussa järjestettävät kerhot ja harrastustoiminta
- Koulun yhteydenpito huoltajiin
- Koulun yhteistyö vapaa-aikatoimen, seurakunnan ja muiden yhteistyötahojen kanssa

- Kouluterveydenhuollon tarkastukset, keskustelu ja tieto päihteistä
- Koulun ulkopuolisia asiantuntijoita voi tarvittaessa käyttää ennaltaehkäisevässä päihdetyössä.

4.4.2 Varhainen puuttuminen

Yksi varhaisen puuttumisen keinoista on tarjota oppilaille ja heidän vanhemmilleen tietoa päihteistä ja niihin liittyvistä riskeistä. Päihteisiin liittyviä sisältöjä on eri oppiaineissa, erityisesti terveystiedossa. Jokaisen oppilaan tulee tietää päihteiden vaikutuksista, kokeilun ja käytön haitoista sekä päihteisiin liittyvästä lainsäädännöstä. Oppilaiden tulee myös tietää, miten ja mistä koulussa saa apua päihdeasioissa. Vanhempien kanssa voidaan tehdä yhteistyötä päihteidenkäytön ehkäisyyn liittyen vanhempainilloissa sekä tiedottamalla kouluterveyskyselyn koulukohtaisista tuloksista ja nuorten päihdeilanteesta tarpeen mukaan.

4.4.3 Toimintatavat ongelmatilanteissa

Kun koulussa on epäily oppilaan hallussa olevista päihteistä, päihteiden käytöstä tai välittämisestä koulun alueella, tarvitaan moniammatillista työtä. Jokainen koulun aikuinen puuttuu välittömästi havaittuun päihteiden käyttöön ja toimii yhteisten sopimusten mukaisesti.

Oppilas/opiskelija tavattu tupakoimasta/käyttämästä nuuskaa

- Asia saatetaan ryhmänohjaajan tietoon, joka keskustelee opiskelijan kanssa ja on yhteydessä huoltajaan
- Kurinpidolliset toimenpiteet tehdään järjestyssääntöjen mukaisesti
- Seuranta

Tieto oppilaan/opiskelijan päihdekokeilusta /-ongelmasta

- Asia saatetaan kouluterveydenhoitajan/koulukuraattorin/ryhmänohjaajan tietoon, joka keskustelee opiskelijan kanssa ja on yhteydessä huoltajaan

Oppilas/opiskelija päihtyneenä koulussa

- Havainnon tehnyt aikuinen ottaa työparikseen toisen aikuisen (esim. ryhmänohjaajan, koulukuraattorin, kouluterveydenhoitajan, rehtorin): Keskustellaan ensin opiskelijan kanssa. Jos päihteiden alainen on sekavassa tilassa, kutsutaan ambulanssi ja pyydetään huoltaja tulemaan paikalle.
- Opiskelijan huoltaja kutsutaan koululle selvittämään tilannetta, jonka jälkeen heidät ohjataan terveyskeskukseen lääkärille. Siellä on mahdollisuus puhalluttaa alkometriin. Sieltä voidaan myös lähettää huumeseuilaan.
- Keskustellaan kyseisen luokan oppilaiden kanssa päihdeilmapiiristä ja päihteiden käytön haittavaikutuksista.
- Arvioidaan muun tuen ja/tai lastensuojeluilmoituksen tarve.
- Sovitaan seurannasta.

Epäily oppilaan/opiskelijan hallussa olevista päihteistä/päihteiden välittämisestä koulun alueella

- Otetaan yhteys rehtoriin tai muuhun opiskeluhuoltotyöryhmän jäseneseen.
- Hän yhdessä työparin kanssa keskustelee opiskelijan kanssa. Selvitetään epäilyn aiheellisuus.
- Informoidaan huoltajia ja kutsutaan tarvittaessa paikalle
- Sovitaan asian jatkokäsittelystä ja seurannasta

4.5 Suunnitelma oppilaiden/opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Kiusaamisesta on olemassa erilaisia määritelmiä. Yleisesti koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas/opiskelija joutuu yhden tai useamman muun oppilaan/opiskelijan toistuvan loukkaamisen, vahingoittamisen ja/tai syrjimisen kohteeksi pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat usein hetkellisiä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi ja sama oppilas/opiskelija. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita takanapäin tai muuta toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä. Koulussa kiusaamisen määritelmää tarvitaan siksi, että kiusaamiseen voidaan puuttua systemaattisesti riittävän varhain. Kiusaamisen määritelmästä olisi hyvä käydä keskustelua myös oppilaiden ja vanhempien kanssa.

Ennaltaehkäisy

Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa toteutetaan kiusaamisen ennaltaehkäisyä osana jokapäiväistä toimintaa. Kiusaaminen on ehdottomasti kielletty ja siihen puututaan kiireellisesti. Vesannon yhtenäiskoulu ja lukio on KiVa Koulu ja käytössä on myös Verso -vertaissovittelu. KiVa Koulu -ohjelma on Turun yliopistossa kehitetty näyttöön perustuva kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Ohjelman tavoitteina ovat kiusaamisen ehkäiseminen, tehokas puuttuminen kiusaamistilanteisiin ja jatkuva seuranta. Kouluilla ohjelman myötä toteutuu pitkin vuotta KiVa -oppitunteja, joiden avulla voidaan vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja siihen, miten lapset ja nuoret toimivat kiusaamista havaitessaan. Ohjelmaan kuuluu oman koulun tilanteen seuranta jokavuotisten online-kyselyiden ja niistä saatavan palautteen muodossa.

Kiusaamisesta saadaan lisäksi tietoa THL:n Kouluterveyskyselyn kautta. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi ja siihen osallistuvat perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. luokkalaiset sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kouluterveyskyselyssä kysytään muun muassa, onko oppilasta kiusattu, onko hän osallistunut kiusaamiseen ja onko hän kertonut kiusaamisesta aikuiselle. Koulukohtaisia tuloksia tarkastellaan koulun henkilökunnan sekä oppilashuollon kanssa.

Eri toimintamallien lisäksi keskeisenä kiusaamisen ehkäisynä nähdään myös:

- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen
- Ryhmäytymisen ja hyvän yhteishengen tukeminen
- Tukioppilastoiminta
- Koulun yhteisesti laaditut järjestyssäännöt

- Aiheen käsitteleminen vanhempainilloissa

Havaitseminen

Koulun henkilökunnan tulee olla tarkkana kiusaamistapausten havaitsemiseksi. On tärkeää huomioida, että kukaan ei jää yksin välitunnilla, kaikki pääsevät mukaan erilaisiin ryhmiin, eikä kenenkään tekemisille ja sanomisille naureta. Näihin tapauksiin on tärkeää puuttua viivyttelämättä. Usein myös muut opiskelijat havaitsevat kiusaamistapauksia. Koulun ja luokan ilmapiiri tulee luoda luottamukselliseksi niin, että kiusaamistapauksista uskalletaan ja voidaan tulla kertomaan. Osin kiusaamista voi tapahtua piilossa tai verkossa, jolloin koulun aikuisen on vaikeampi sitä ilman muiden oppilaiden apua havaita.

Puuttuminen ja käsittely

Koulu puuttuu tietoon tuleviin kiusaamistapauksiin välittömästi ja tehokkaasti. Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa on käytössä KiVa Koulu -toimintamalli ja Verso -vertaissovittelu. Kiusaamistilanteisiin puuttumiseen toimintamalli tarjoaa selkeät toimintaohjeet. Verso -toiminta on nuorten asiantuntijuuteen pohjaavaa ja vertaisuutta vahvistavaa. Siinä sosiaalisten taitojen oppiminen on keskiössä. Vertaissovittelussa koulutetut oppilaat/opiskelijat, vertaissovittelijat sovittelevat vertaistensa välisiä konflikteja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vertaissovittelijat auttavat osapuolia itse löytämään tilanteeseen ratkaisun niin, että konflikti ei enää osapuolten välillä jatku tai toistu. Vertaissovittelussa sovitellaan muun muassa nimittelyjä, haukkumisia tai muuta ikävää kommentointia, tönimistä, etuilua, ja ryhmän ulkopuolella jättämisistä. Mikäli vertaissovittelu ei johda toivottuun tulokseen, ohjataan tapaus aikuisjohtoiseen sovitteluun.

Kiusaamistapauksissa on aina tärkeää olla yhteydessä lasten/nuorten vanhempiin. Tarvittaessa kiusaamistapauksesta laaditaan raportti kotiin toimitettavaksi ja huoltajien allekirjoitettavaksi. Tarvittaessa myös kutsutaan opiskelijoiden huoltajat koululle keskustelemaan ja sopimaan jatkotoimista.

Väkivaltainen käyttäytyminen

Tilanteissa, joissa opiskelija uhkaa väkivallalla tai käyttäytyy väkivaltaisesti, on heti otettava yhteyttä poliisiin. Asiaan on suhtauduttava vakavasti. Tämän lisäksi tulee ottaa yhteyttä myös vanhempiin/huoltajiin sekä opiskeluhuoltohenkilöstöön. Poliisi ja opiskeluhuoltohenkilöstö arvioivat jatkotoimenpiteet yhdessä. Uhkaustilanteessa koulun johto yhteistyössä kriisityöryhmän/opiskeluhuoltohenkilöstön ja poliisin kanssa päättää siitä, miten koulun henkilökuntaa, opiskelijoita ja vanhempia informoidaan tapahtuneesta. Uhkaustilanne on käytävä mahdollisimman nopeasti koulun henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa yhdessä lävitse koulun parhaaksi katsomalla tavalla. Väkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään järjestyssäännöillä, henkilökunnan kouluttamisella, riittävällä välituntivalvonnalla ja koulukyydytystä odottavien oppilaiden valvomisella.

Häirintä

Jokaisella oppilaalla/opiskelijalla on oikeus opiskella koulussa ja jokaisen oppilaan/opiskelijan velvollisuutena on antaa luokassa työrauha. Jos opiskelija häiritsee työrauhaa luokassa, opettaja puuttuu asiaan. Jos häiritseminen jatkuu, pidetään opiskelijalle kasvatustilaisuus. Myös koulun kurinpitokeinot ovat käytössä. Huoltajaan otetaan yhteyttä, kun häirintä on jatkuva.

Henkilökunnan velvollisuus on puuttua väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin välittömästi, sekä ilmoittaa tilanteeseen osallistuneiden oppilaiden huoltajille tapahtuneesta. Opiskelijaa ohjeistetaan kaikissa kiusaamistapauksissa kertomaan heti välituntivalvojalle, luokan- tai aineenopettajalle tai ryhmänohjaajalle. Ryhmänohjaaja alkaa hoitaa asiaa ja kutsuu tarvittaessa muita koulun aikuisia ryhmään. Huoltajille ilmoitetaan asiasta ja kutsutaan koululle selvittämään asiaa. Selvitysryhmä miettii jatkotoimenpiteet.

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta

Digitalisaation myötä lapset ja nuoret ovat yhä useammin alttiina seksuaaliselle häirinnälle ja hyväksikäytölle. Lapseen/nuoreen kohdistuva seksuaalinen häirintä tai väkivalta saattaa tapahtua sekä aikuisen että ikätoverin toimesta. Seksuaalinen häirintää ja väkivaltaa ovat:

- vihjailevat eleet tai ilmeet
- härski puhe, nimittely, kaksimieliset vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä
- pornoaineiston esille asettamista, seksuaalisesti värittyneitä viestejä tai soittoja
- fyysistä koskettelua, seksuaalisväritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskaus tai sen yritys

Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa toteutuu seksuaali- ja turvataitokasvatusta kuhunkin ikätasoon sopivalla tavalla. Tämän kasvatustyön tavoitteena on vahvistaa lapsen/nuoren kykyä asettaa omaan kehoon koskevia rajoja ja oman kehon arvostusta. Tavoitteena on myös auttaa tunnistamaan verkossa ja muualla tilanteet, jotka eivät ole hyväksyttäviä. Seksuaaliseen häirintään puututaan Vesannon yhtenäiskoulussa ja lukiossa aktiivisesti. Toimintamalli epäilyssä häirintätilanteessa:

- Toimi rauhallisesti.
- Kuuntele nuoren kuvaus tapahtumasta.
- Kirjaa ylös kuvaus tapahtuneesta. Muista päivämäärä ja aika.
- Pyri selvittämään kokonaiskuva.
- Käsittele asiat luottamuksellisesti ja kerro nuorelle velvollisuudestasi viedä asiaa tarvittaessa eteenpäin.
- Tarvittaessa tilanteiden selvittelyä jatketaan oppilashuollollisin keinoin.

4.6 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Toiminta uhka- ja vaaratilanteissa on kuvattu koulun pelastus- ja kriisisuunnitelmassa, joka päivitetään aina tarvittaessa tai vähintään jokaisen lukuvuoden alussa ja johon kaikilla koulun kiinteistössä toimivalla aikuisella on velvollisuus perehtyä. Tärkeisiin asiakirjoihin perehtyminen varmistetaan kuittaamisella. Toimintaa uhka- ja vaaratilanteissa harjoitellaan sekä henkilökunnan että opiskelijoiden kanssa. Pelastusharjoitukset pidetään lakisääteisesti. Harjoituksen kulku

käydään läpi koko henkilökunnan kanssa ja tarvittaessa tehdään toimintatapoja koskevat tarkennukset. Henkilökunnan "turvallisuuskävely" vuosittain sekä arkitilanteiden havainnointi auttavat puuttumaan epäkohtiin.

Kriisisuunnitelmassa on ohje toiminnalle poikkeustilanteissa, joka käsittää esimerkiksi toiminnan onnettomuuksien tai kuolemantapausten kohdalla. Turvallisuusohjeet ja -määräykset tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti. Koululla pyritään aktiiviseen tiedottamiseen ja ennaltaehkäisyyn, turvallisuustietoisuuteen. Vastuu tiedottamisesta kriisitilanteissa on rehtorilla. Ensiapukoulutuksia suositellaan henkilökunnalle säännöllisesti ja tarpeen mukaan. Läheltä piti –tilanteet ja vaaranpaikat ilmoitetaan välittömästi koulusihteerille ja rehtorille. Henkilökuntaa rohkaistaan varmistamaan toimintaohjeet rehtorilta ja turvallisuusvastaavilta, jos on epävarma ohjeistuksesta. Koululle on nimetty turvallisuudesta vastaavat henkilöt. Koko koulun turvallisuudesta vastaa rehtori ja hänen poissa ollessaan nimetty varahenkilö.